Vratislav Bělík

o svých kraslicích

Kraslím již přes padesát let. Když jsem se seznámil s technikou zvanou „batik", u níž se kresba provádí nahřívaným kovovým písátkem a vřelým včelím voskem, začal jsem napodobovat pestré slováckе kraslice; již tehdy byly velmi oblíbeným obchodním artiklem. Jako rodák z Vysočiny zatoužil jsem po kraslicích horáckých. Ve svém prostředí však jsem se s nimi neshledával, a proto jsem začal tvořit vlastní kraslice. Bral jsem na ně ornament ze starých lidových horáckých výšivek. Prováděl jsem je v jedné, nanejvýš ve dvou barvách. Jednou však (asi v r. 1944) mne navštívil prof. Ant. Václavík z brněnské university, aby poznal mé kraslice. Nebyl s nimi spokojen a proto se tázal po skutečných lidových výtvorech. Řekl jsem, že pestrých kraslic u nás není, ale že jsme v dětství o mrskutu dostával malovaná vajíčka, a to jen jednou barvou. Co na nich bylo namalováno? Slunce, měsíc a hvězdy — říkalo se, že jsou malovaná „na nebe" tj. „na oblohu", vajíčko s rybami se jmenovalo „na vodu". Oba tyto způsoby mají tedy určité téma. A o těch řekl prof. Václavík: „Ano, to jsou ta pravá".

Dalším přemýšlením jsem poznal, že stromečky na kraslicích jsou symbolem země — půdy a ptáci nebo hmyz, že znamenají vzduch. Tedy: slunce, země, voda, vzduch — to jsou přece živly! Shledával jsem se však i s jinými tématy: žena přede, kováři buší do kovadliny, myslivec v lese a jelen, myslivec a veverka. Poznal jsme i náměty náboženské: tři božské cnosti, JHS, INRI, i také motivy milostné: srdce, srdce kvetoucí láskou, život má kořen v srdci, život jde dál, srdce — která se shledají, srdce — která se našla a různé kombinace — věnečky.

Téma, téma — na horáckých malovaných vajíčkách!

Toto poznání mne zaujalo. A tak jsem začal tvořit malovaná vajíčka v lidovém horáckém slohu s určitými tématy, čímž získala přednost před běžnými kraslicemi slováckými, které sice v srovnání se svými předchůdci před padesáti lety vynikají stále ještě virtuózní technikou, ale jak v ornamentice tak i ve stylizaci a barvách, jsou mnohem, mnohem chudší. Téma již dávno odpadlo. Estetický půvab však si stále udržují a jsou předmětem obdivu, který je u cizinců zvlášť mimořádný.

A tak jsem tvořil nová malovaná vajíčka s tématy, avšak ve snaze, abych se neprovinil na horáckém lidovém slohu. Činil jsem tak asi patnáct let. Po tom čase již se nové motivy poněkud tíž shledávaly a proto jsem přešel na malování vajíček s tématy na oslavu Horácka, jako například:

1. Horácko jsou lány žita, nivy bramborů, lesy, řeky a rybníky.
2. Horácko jsou ovesná a lněná pole.
3. Horácko je řeka Jihlavka.
4. Ryby pozdravují východ slunce.
5. V slunečním jasu vznáší se nad žitnými lány skřivaní píseň.
6. Horácko jsou stáda pasoucího se dobytka na lesních paloucích.

Kraslice na téma lid. písní, tanců a obyčejů:

7. Na ketkovské věži.
8. Kolem Sumrakova.
9. Královničky.
10. Vožení krále.
11. Vyvádění nevěsty z domu s písní Kvílím po tobě hrdličko.
12. Slavný nevěstin úvod — Požehnání buď mezi ženami.
13. Bránařky — Vinšujem vám štěstí. Aj, aj.

Když jsem se v r. 1964 přestěhoval z Vysočiny do Mikulova jen velmi pozvolna jsem se zvykal na tento jihomoravský kraj s Pavlovskými vrchy a palčivým sluncem. Po čase se to mělo projevit i na mých kraslicích. Bylo třeba vyřešit některé problémy: jak např. rozlišit hladové horácké slunce od palčivého slunce pod Pálavou, čím nahradit jehličnaté lesy, nalézt nějaký místní nebo krajový originální a půvabný motiv nebo i intimitu?

I to se mně podařilo.

Nejprve mne zaujaly verše Petra Bezruče:

1. Ó, jižní Moravo, zem žárná, ty má lásko...
2. Miluji tvé žárné pláně, sličný jihu Moravy.

Potom přišly na řadu verše lidových písní:

3. Vínečko, ne voda...
4. Vínečko bílé, seš od mej milé...
5. Jihomoravské slunce z koštýřů a plných pohárů.
6. Jihomoravské slunce, každý tvůj paprsek — hrozen vína!
7. Pálava, rybníky, vrby u Mušova, rezervace u Sedlece a obloha s tahem divokých husí.
8. Pozdrav z Mikulova ve čtyřech medajloncích zářících jak jihomoravské slunce. V jednom je mikulovský zámek, v druhém Sv. Kopeček, v třetím větev s bohatou úrodou meruněk a ve čtvrtém samé hrozny vína.

9. Vinobraní.
10. Pozdrav z Podpálaví: sady, vinohrady a sklepy.
11. Vinaři s obrovským biblickým hroznem vína, který nesou na sochoru.
12. Věstonická Venuše je též darem mikulovského kraje.

Kraslice na téma oslavná a příležitostná.

1. Brněnské veletrhy.
2. Spartakiády.
3. Vzlet Gagarinův do vesmíru.
4. Velká Morava.
5. Kraslice jubilejní.
6. Kraslice pro Skauta-Junáka.

Zájem o moje kraslice je však jiný než o běžné tržní lidové kraslice. - Prostřednictvím ministerstva získala je národopisná pracovnice Dr. Trude Weinholdtová, univ. prof. v Záp. Berlíně. Moravské muzeum v Brně je posílalo do Polska a Švýcar, ÚLUV je žádalo pro Švédsko. Soukromou cestou dostaly se do Argentiny, Rakouska, Francie a do Norimberka. Akad. malíř Emil Kotrba o nošich napsal: „Jsou krásné. A pěkně jsi každé napsal. Tak to má být, všechno zákonně promyslet, prožít a stát se bytostnou součástí díla. Nedivím se úspěchu Tvých kraslic v cizině i doma u ČSAV. Zasluhují si toho. Člověk nemusí stavět mosty a přehrady a přece může na svém dělat tak důležitou práci stejné úrovně jako jsou mosty".

V samém Mikulově vlastní jednu kolekci mých kraslic mikulovské muzeum, druhou ředitelství ZDŠ na Valtické ulici.

Na své kraslice bývám tázán dvěma způsoby:

1. Kolik kraslic jste již udělal?

Na tuto otázku mohu odpovědět: „Nevím. Nikdy jsem to nepočítal. Vím však, že za těch padesát let jsem zprvu namaloval 15—20 vajíček a to vždy pro radost svým přátelům k velikonočním svátkům. Šlo to velmi pomalu. Až jsem nabyl určitých poznání přípravných i technických, šla mi práce rychleji od ruky. Potom jsem vytvořil průměrně asi 120 kraslic za sezonu. Celkem tedy asi 4 000 kraslic.

2. Jak dlouho takové vajíčko malujete?

To je otázka, která již mne neudivuje, zvykl jsem si na ni, ale velmi často mne i pozlobí. Proč to, kdo chce věděl? Chtějí snad lidé vypočítat, zač taková kraslice přijde, když počet odpracovaných hodin násobíme určitou sumou v korunách za 1 hod.? A jak za tuto práci bohatnu? Cožpak se umění honoruje jen za prošlý čas, který je třeba k vytvoření díla?

Tedy! Nejběžnější tržní vajíčko maluji a vytvářím asi 2 hod. U kraslic zakázkových a tématických ani hodiny nepočítám. Jisté však je, že tvoření nového téma zaměstnává třeba i několik dní. A ještě něco! Když kraslím, mohu si učinit jen pouhou představu, jak vajíčko dopadne, až bude docela hotové. Když pak už vajíčko vyfouknu a nahříváním vosk setřu, teprve se ukáže v plné kráse.

Někdy však ta krása docela zklame. Na syrovém čistém vejci není poznat, je-li poškrábané, nebo má-li místa, na kterém spětně chytá barva či celé vajíčko má skořápku takového chemického složení, že na ně ani řádně barvy nepřilnou. To však se pozná, až jsem s prací docela hotov. Nezbývá tedy nic jiného, než začít znova na jiném vejci a koupit si nový vagón trpělivosti. A nemyslete, bílá vejce jsou často velmi neposlušná a je nutno vystřídat jich i více, než se vám vydaří tak, jak si je představujete a jak se na zdařené vajíčko patří.

Zač bych musel tedy takovou kraslici počítat, kdybych sčítal jen potřebné hodiny k náležitému zdaru? A tvůrčí umělecká hodnota se necení?

Vratislav Bělík